

Nr 231.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken; given Stockholms slott den 30 april 1953.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås ökade möjligheter att, om det i synnerligen vidlyftiga rättegångsmål blir nödvändigt med uppskov under huvudförhandlingen, därefter fortsätta denna i stället för att hålla ny huvudförhandling.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Nuvarande lydelse.)**(Ändrad lydelse.)*

43 kap.

11 §.

Huvudförhandlingen skall — — — kan ske.

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande *och hava de domare, som då sitta i rätten, övervarit den tidigare handläggningen*, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas.

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas, *där ej i synnerligen vidlyftigt mål rätten med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller annan särskild omständighet finner synnerliga skäl att i stället fortsatt huvudförhandling hålles.*

Till uppskjuten — — — hans utevaro.

46 kap.

11 §.

Huvudförhandlingen skall — — — är nödvändigt.

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande *och hava de domare, som då sitta i rätten, övervarit den tidigare handläggningen*, må huvudförhand-

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas, *där ej i syn-*

(Nuvarande lydelse.)

(Ändrad lydelse.)

lingen fortsätts. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas.

nerligen vidlyftigt mål rätten med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller annan särskild omständighet finner synnerliga skäl att i stället fortsatt huvudförhandling hålles.

Till uppskjuten — — — i 45 kap. 15 § sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 april 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga angående *jämkning av rättegångsbalkens bestämmelser om förutsättningarna för hållande av fortsatt huvudförhandling* samt anför därvid följande.

Nyligen gjorda erfarenheter från några mycket omfattande rättegångar har föranlett kritik av vissa bestämmelser i nya rättegångsbalken. Särskilt har man riktat anmärkning mot att domstolarna kan bli nödsakade att upprepa vidlyftiga rättegångar, om det blir erforderligt med uppskov under mera än två veckor på grund av att en tilltalad eller någon ledamot av rätten är sjuk eller eljest förhindrad deltaga i rättegången. Denna fråga har upptagits till behandling i en inom justitiedepartementet upprättad promemoria. Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av Svea hovrätt, Göta hovrätt och riksåklagarämbetet ävensom styrelserna för föreningarna Sveriges häradsbövdingar och Sveriges stadsdomare samt för Sveriges advokatsamfund. Riksåklagaren har vid sitt yttrande fogat yttranden från ordförandena i föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler.

Jag anhåller nu att få upptaga detta ärende till behandling.

Gällande bestämmelser.

Rättegången är enligt nya rättegångsbalken i samtliga instanser präglad av grundsatserna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration. Rättegångens muntlighet innebär att det material som skall utgöra grundval för domen skall framläggas för rätten i muntlig form. På detta muntligen framlagda material skall avgörandet omedelbart grundas. För att detta skall vara möjligt erfordras att den förhandling, vid vilken materialet framlägges, kan slutföras vid ett enda rättegångstillfälle eller i vart fall vid rättegångstill-

fällen, som ligga varandra så nära i tiden att rättens uppfattning om vad som förekommit ännu är ogrumlad, när målet avgöres. En viktig förutsättning härför är att denna förhandling, som i rättegångsbalken kallas huvudförhandling, vederbörligen förberedes. Detta sker i brottmål i regel vid en av polismyndighet eller åklagare ledd förundersökning, i tvistemål däremot under en av rätten ledd muntlig eller skriftlig förberedelse.

I 17 kap. 2 § och 30 kap. 2 § rättegångsbalken stadgas, lika för tvistemål och brottmål, att dom skall, om huvudförhandling ägt rum, grundas å vad som förekommit vid huvudförhandlingen; i domen må ej deltaga domare, som ej övervarit hela huvudförhandlingen. På grund av hänvisningar i 17 kap. 12 § och 30 kap. 10 § gäller vad sålunda stadgats om dom också om slutligt beslut, d. v. s. beslut, varigenom rätten på annat sätt än genom avgörande av den anhängiggjorda saken skiljer denna från sig.

Stadganden om huvudförhandling har givits i 43 kap. såvitt angår tvistemål och i 46 kap. såvitt angår mål, vari föres allmänt åtal. Rörande övriga brottmål ges stadganden i 47 kap. väsentligen genom hänvisningar till 46 kap.

Enligt 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § gäller såsom allmän regel för såväl tvistemål som brottmål, att huvudförhandling såvitt möjligt skall fortgå utan avbrott. Påbörjad huvudförhandling får uppskjutas endast under vissa särskilt angivna förutsättningar. Först nämnes de fall då huvudförhandling ägt rum enligt 3 § första stycket i nämnda båda kapitel. I dessa fall har det egentligen förelegat hinder för huvudförhandling, men denna har påbörjats därför att man kunnat antaga att förhandlingen skulle kunna fortsättas vid senare rättegångstillfälle utan ny huvudförhandling och dessutom en uppdelning av förhandlingen funnits kunna ske utan olägenhet för utredningen. Det har således då redan från början avsetts att målet skulle slutföras vid ett senare rättegångstillfälle. Vidare må uppskov meddelas, om efter handläggningens början nytt viktigt skäl anförts eller kännedom vunnits om nytt viktigt bevis eller rätten eljest finner det oundgängligen erforderligt för utredningen. Uppskjutes huvudförhandlingen, skall den återupptagas, så snart lämpligen kan ske. För brottmål stadgas dessutom (46 kap. 11 §), att om den tilltalade är häktad, förhandlingen skall återupptagas inom en vecka från dagen för föregående förhandlings avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande, om ej på grund av särskilda omständigheter längre uppskov är nödvändigt.

Om uppskov meddelas, kan den vidare handläggningen bli antingen en fortsatt huvudförhandling eller en ny huvudförhandling. Härom stadgas i andra stycket av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 §:

»Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande och hava de domare, som då sitta i rätten, övervarit den tidigare handläggningen, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas.»

Som framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen får uppskov i de i 43 kap. 3 § och 46 kap. 3 § nämnda fallen ej meddelas, såvida det ej

kan antagas, att den fortsatta handläggningen kan ske vid fortsatt huvudförhandling. Skillnaden mellan fortsatt och ny huvudförhandling framgår av 43 kap. 13 § och 46 kap. 13 §, vilka har följande lydelse:

»Vid fortsatt huvudförhandling skall målet företagas i det skick, vari det förelåg vid den tidigare handläggningens slut.

Vid ny huvudförhandling skall målet företagas till fullständig handläggning. Har bevis upptagits vid tidigare handläggning, skall beviset upptagas ånyo, om sådant upptagande finnes vara av betydelse i målet och hinder därför ej föreligger. Då bevis ej upptages ånyo, skall beviset förebringas genom protokoll och andra handlingar rörande bevisupptagningen.»

Från föreskriften om upptagande på nytt vid ny huvudförhandling av förut upptagen bevisning har för ett särskilt fall gjorts ett undantag. Sålunda stadgas i 41 a § sinnessjuklagen att därest beslut om sinnesundersökning meddelats först sedan målet förekommit vid huvudförhandling, erfordras ej vid ny huvudförhandling att tidigare upptagen bevisning ånyo upptages, såframt ej särskilda skäl äro därtill.

Ur förarbetena till rättegångsbalken.

Rörande förutsättningarna för fortsatt huvudförhandling anförde *processlagberedningen* under 43 kap. 11 §:

Därest — — — uppskov med huvudförhandlingen är oundgängligen nödvändigt, bör målet om möjligt åter upptagas inom sådan tid, att rättens ledamöter kunna antagas vid den senare förhandlingen säkert minnas vad vid den tidigare förhandlingen förekommit. Företages målet ånyo inom dylik tid, kan detta material omedelbart läggas till grund för domen, och den nya förhandlingen behöver omfatta endast den ytterligare utredning, som erfordras. En förutsättning härför är, att vid den senare förhandlingen ej deltagar någon domare, som icke övervarit den tidigare förhandlingen. Den omständigheten, att vid den tidigare handläggningen någon domare haft säte i rätten, som ej är närvarande vid den senare, hindrar däremot ej, att förhandlingen på angivna sätt fortsättes. Äger uppskjuten förhandling rum senare än nu nämnts eller har ny domare tagit säte i rätten, måste materialet från den tidigare förhandlingen i regel förebringas ånyo. Av denna ordning följer — — — att då vid upprop av målet finnes, att förhandlingen ej kan slutföras i ett sammanhang, huvudförhandling dock må äga rum, om målet kan återupptagas inom nu ifrågavarande tid. Skulle längre uppskov bliva erforderligt, måste huvudförhandlingen i allmänhet inställas. Angående längden av den tid, inom vilken förhandlingen utan nytt framläggande av materialet bör få fortsätta, kunna delade meningar råda. Processkommissionen föreslog en tid av sju dagar. Såsom framhållits i flera av de avgivna yttrandena torde denna tid emellertid vara alltför kort. Särskilt vid häradsrätt, där nämnd skall deltaga, måste, om bestämnelserna om fortsättande av förhandlingen skola få någon egentlig betydelse, tiden göras längre. Då enligt föreliggande förslag bevisningen skall protokolleras i större omfattning än processkommissionen förutsatt, ha även möjligheterna att bevara processmaterialet ökat. Å andra sidan kräver omedelbarheten, att icke tiden bestämmes så lång, att prövningen ej kan ske i huvudsak på grund av domarens minnesbild av handläggningen utan måste till övervägande del grun-

das å den skriftliga uppteckningen. En utväg vore att i varje fall överlämna åt rätten att med hänsyn till utredningens beskaffenhet bestämma tidens längd. Denna ordning är emellertid förenad med betydande olägenheter. Den skulle vara svår att tillämpa och skulle kunna föranleda olika praxis vid skilda domstolar; den skulle även innebära fara för att uppskovsväsendet vinner insteg. Frågan, huruvida förhandlingen skall fortsättas eller ny handläggning skall äga rum, har för övrigt sin största betydelse med avseende å bevisningens förebringande, och i detta hänseende ger 13 § rätten viss befogenhet att förfara efter omständigheterna. Även då ny förhandling hålles, kan sålunda rätten stundom föreskriva, att någon del av bevisningen ej behöver upptagas ånyo utan kan förebringas genom protokollet. Med hänsyn till nu anförda omständigheter har i förslaget tiden bestämts till två veckor. Uppskjuten förhandling, som äger rum inom denna tid och utan att ny domare tagit säte i rätten, har i förslaget benämnts fortsatt förhandling. Eljest föreligger ny förhandling. Av bestämmelsen rörande fortsatt förhandling framgår, att även då målet uppskjutes mera än en gång den slutliga handläggningen måste påbörjas inom två veckor från den första förhandlingens slut. Vare sig fråga är om fortsatt eller ny huvudförhandling, skall denna utsättas att äga rum så snart lämpligen kan ske med beaktande av att syftet med uppskovet vinnas.

I *processlagberedningens* förslag hade 43 kap. 13 § och 46 kap. 13 § samma lydelse som gällande lag utom såtillvida att bevis förklarades skola upptagas ånyo vid ny huvudförhandling, »om ej sådant upptagande finnes sakna betydelse i målet eller medföra oskäligen kostnad eller synnerlig olägenhet». Beredningen anförde i motiven under 43 kap. 13 §:

Vid fortsatt huvudförhandling, d. v. s. då målet återupptoges inom två veckor från den första förhandlingens slut och rättens sammansättning är oförändrad, kan — — — vad vid den tidigare förhandlingen förekommit utan vidare läggas till grund för avgörandet. Handläggningen kan därför anknyta till den tidigare behandlingen och begränsas till det nya material, som är att tillgå. Om det finnes lämpligt, kan emellertid rätten förordna, att redogörelse skall lämnas för vad förut förekommit eller att visst material skall ånyo förebringas.

Enligt processkommissionens förslag skulle, då uppskjutet mål ej företogs till handläggning senast å sjunde dagen efter den, då handläggningen avbröts, hela handläggningen upprepas. Hade protokoll förts rörande bevisning, som upptagits vid den föregående handläggningen, skulle dock protokollet få användas som bevis, såvida ej rätten för målets utredning funne nödvändigt, att bevisningen ånyo upptoges, och detta kunde ske. Protokoll över syn skulle dock alltid kunna användas som bevis. I åtskilliga av de avgivna yttrandena gjordes anmärkningar mot kommissionens förslag i denna del. Därvid framhölls bland annat, att de föreslagna reglerna, som säkerligen skulle bliva svåra att upprätthålla, i viss mån vore ägnade att äventyra utredningen samt att de skulle i hög grad fördyra rättegången och medföra ökat besvär för rätten och parterna. Riksdagen uttalade i denna fråga, att en föreskrift om upprepande av förhandlingen vore ett av de verksamaste medlen att trygga koncentration i förfarandet och att i detta hänseende viss frihet borde medgivas domstolarna att förfara på lämpligaste sätt. I föreliggande förslag har frågan om förhandlingens upprepande i viss mån kommit i annat läge, då ny huvudförhandling erfordras, allenast om upp-

skovet varit längre än två veckor och vidare all muntlig bevisning skall upptagas i protokollet. Med hänsyn till dessa omständigheter torde riksdagens önskemål lämpligen kunna tillgodoses genom att vid ny huvudförhandling målet skall företagas till fullständig handläggning och att bevis, som upptagits vid den tidigare förhandlingen, skall upptagas ånyo, om ej sådant upptagande finnes sakna betydelse i målet eller skulle medföra oskäligen kostnad eller synnerlig olägenhet. Då bevis ej upptages ånyo, skall det förebringas genom föredragning av protokoll eller andra handlingar rörande bevisupptagningen. Huruvida förnyat upptagande saknar betydelse, har rätten att bedöma med hänsyn till bevisningens beskaffenhet och övriga omständigheter i målet. Om t. ex. sakkunnig, som hörts muntligen, härvid bekräftat ett av honom avgivet skriftligt utlåtande och besvarat de frågor, som funnits erforderliga, eller om parterna ej haft något att erinra mot de uppgifter, som lämnats av ett vittne, torde i regel bevisningen utan skada för utredningen kunna förebringas genom protokollet. Hänsyn måste även tagas till hur lång tid, som förflutit från bevisupptagningen. Äger den nya förhandlingen rum inom jämförelsevis kort tid därefter, kan rätten i viss utsträckning taga hänsyn till vad vid den omedelbara bevisupptagningen förekommit, även om detta ej framgår av protokollet. Stadgandet får nämligen icke leda till att bevisprövningen sker enbart på grund av protokollet. Har huvudförhandlingen uppskjutits mera än en gång och har ny huvudförhandling blivit erforderlig därför att längre tid än två veckor förflutit mellan den första förhandlingens slut och målets upptagande till slutlig förhandling, måste även materialet från den mellanliggande förhandlingen upprepas.

I propositionen erhöll förevarande lagrum den lydelse lagtexten utvisar.

Departementspromemorian.

I departementspromemorian uttalas att kritiken mot tvåveckorsregeln i 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § särskilt avsett den situation som uppkomme, om i ett mycket vidlyftigt mål ett avbrott av en eller annan anledning — t. ex. domares eller parts sjukdom — måste ske, när endast en mindre del av handläggningen återstode, eller om i ett sådant mål rätten uppskötte handläggningen för särskild utredning genom sakkunnig — läkarundersökning, blodprov, kriminalteknisk undersökning — och avbrottet härför måste bli något längre än två veckor, eller om det bleve erforderligt med mer än ett uppskov och målet icke kunde upptagas till slutlig handläggning inom två veckor från första förhandlingens avslutande. Även med beaktande av de möjligheter till begränsning av förhandlingen, som enligt lag finns vid ny huvudförhandling, kunde en sådan i nu avsedda fall innebära besvär, kostnader och andra olägenheter, som knappast stode i rimlig proportion till vad som vunnes genom en upprepning och som därför måste te sig stötande.

Det syntes på grund härav böra övervägas, anföres vidare i promemorian, om det icke vore möjligt att något lätta på ovillkorligheten hos förevarande tidsgräns. Härom uttalas följande.

Förutsatt att man icke efterger kravet på att de domare, som sitta i rätten vid den senare förhandlingen, skola ha övervarit den tidigare handläggningen, synes det icke böra föranleda betänkligheter att ge rätten möjlighet att för sållsynta undantagsfall något överskrida tidsgränsen. Såsom framgår av det föregående uttalade processlagberedningen i detta hänseende, att en utväg vore att i varje fall överlämna åt rätten att med hänsyn till utredningens beskaffenhet bestämma tidens längd, men ansåg beredningen denna utväg vara förenad med betydande olägenheter, enär den skulle vara svår att tillämpa, föranleda olika praxis vid skilda domstolar och innebära fara för att uppskovsväsendet vunno insteg. Med hänsyn till vikten av de principer, främst omedelbarhetsprincipen, vara förevarande stadganden grundas, torde man ej heller kunna ifrågasätta att införa en sådan regel. En mera begränsad jämkning synes emellertid — med de erfarenheter man nu har från fem års tillämpning av rättegångsbalken — ej behöva medföra några risker för missbruk. Det bör erinras att det även med den nuvarande tvåveckorsregeln kan förekomma att det förflyter avsevärd tid, kanske månader, mellan huvudförhandlingens början och domen och att en förskjutning i undantagsfall av tidsgränsen för fortsatt huvudförhandling därför icke har någon så avgörande betydelse. Om längden av en rättegång beror på att denna avser en mängd olika brott, kan det visserligen under vissa omständigheter vid ett nödtvunget avbrott gå att undvika olägenheterna av tvåveckorsregeln genom att rätten meddelar dom rörande de brott, som hunnit behandlas, och med stöd av 45 kap. 3 § särskiljer återstoden till ny huvudförhandling, men dessa möjligheter stå icke alltid till buds, och ifrågavarande olägenheter kunna dessutom tänkas uppstå även när det icke är fråga om flerfaldig brottslighet.

Såsom en lämplig lösning anges i promemorian att, med bibehållande av huvudregeln i 43 kap. 11 § andra stycket och 46 kap. 11 § andra stycket, därtill foga ett stadgande av innehåll, att huvudförhandling må fortsättas, även om handläggningen återupptages senare än inom två veckor från dagen från första förhandlingens avslutande, under förutsättning att rätten med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter finner synnerliga skäl därtill. Om förutsättningarna för undantagsregelns tillämpning uttalas i promemorian:

Målets vidlyftighet bör väl icke i och för sig anses utgöra en sådan särskild omständighet som kan motivera att man underlåter att efter ett längre uppskov än två veckor företaga målet till ny huvudförhandling. Ju vidlyftigare målet är, desto större anledning kan tydligen föreligga att kräva en sammanhängande handläggning utan långa uppskov. Men för den händelse det vidlyftiga målet tilldelats särskild domare eller domstolsavdelning som uteslutande arbetsuppgift, är tydligen risken mindre för att ett uppskov som är något längre än två veckor skall föranleda att rättens minnesbild av tidigare framlagt processmaterial blir utsuddad, och därför bör det ej vara utslutet att tillämpa undantagsregeln även beträffande vidlyftiga mål. Som förut antytts har det främst varit risken för nödtvungna avbrott i vidlyftiga mål som ansetts föranleda behov av undantagsregeln.

Det framhålles uttryckligen i promemorian att det bör vara en förutsättning för fortsatt huvudförhandling också vid längre uppskov att alla domarna övervarit den tidigare förhandlingen. Med hänsyn till stadgandet i 17 kap. 2 § och 30 kap. 2 § att domare, som ej övervarit hela huvudförhandlingen, ej

må deltaga i domen, har det dock ej ansetts vara erforderligt med särskild föreskrift härom. Det uttalas vidare att det ifrågasatts att i annat hänseende göra undantagsregelns tillämplighet beroende av domstolens sammansättning och t. ex. ej tillåta överskridande av tvåveckorstiden om nämnd deltagar i handläggningen. Något behov av en sådan regel föreligger emellertid ej enligt promemorian. Däri understrykes slutligen att undantagsstadgandet givetvis bör tillämpas mycket restriktivt och att det alltid bör vara en förutsättning att fortsatt huvudförhandling icke medför påtagliga olägenheter i jämförelse med ny huvudförhandling.

Den föreslagna ändringen föreslås böra genomföras så snart som möjligt.

Promemorian är åtföljd av förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.

Yttrandena över promemorian.

I *samtliga yttranden* över promemorian tillstyrks i princip en jämkning av tvåveckorsregeln. Av flera remissinstanser framhålles emellertid betydelsen av att grunderna för den nya rättegångsordningen icke rubbas; de nya reglerna böra därför betraktas som rena undantagsbestämmelser för sådana fall där avsteg från tvåveckorsregeln är ofrånkomligt.

Behovet av lagändring i enlighet med promemorieförslaget understrykes kraftigast av *styrelsen för föreningen Sveriges häradshövdingar*, som anför:

Den nuvarande ovillkorliga regeln om att ny huvudförhandling skall hållas, därest målet ej återupptages till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande, bygger på den uppfattningen att omedelbarheten kräver att icke tiden mellan förhandlingarna blir så lång att prövningen ej kan ske i huvudsak på grund av domarens minnesbild av handläggningen utan måste till övervägande del grundas på skriftlig uppteckning. Denna princip äger utan tvivel sin rättighet. Emellertid lär erfarenheten att minnesbilden av vad som förekommit vid en handläggning kvarstår med tillräcklig tydlighet även sedan längre tid än 14 dagar förflutit från den första handläggningens avslutande. I de ej så sällan förekommande fall då beslut om sinnesundersökning meddelas först sedan målet förekommit till huvudförhandling dröjer det som regel flera månader innan målet på nytt kan återupptagas. Vid den förnyade handläggningen har det emellertid visat sig att minnesbilden av vad som förekommit vid den första handläggningen ofta står så klar för domaren och nämndemännen att en återupprepning av vad som förekommit vid den tidigare förhandlingen framstår såsom tröttande och onödig. En olägenhet av den nuvarande ordningen föreligger även vid de tillfällen då fortsatt huvudförhandling icke kan utsättas till nästa ting därför att detta på grund av mellankommande helgdag infaller senare än inom två veckor.

Med den erfarenhet styrelsen sålunda har tvekar styrelsen för sin del icke att ansluta sig till det föreliggande förslaget och uttrycka sin uppfattning att ett bestämt behov föreligger att lätta på ovillkorligheten hos den nuvarande tidsgränsen. Styrelsen vill dock understryka önskvärdheten att

möjligheten för rätten att överskrida tidsgränsen icke begränsas så snävt som motiven men ej lagtexten synas föranleda då i motiven talas om sällsynta undantagsfall.

Styrelsen tillägger att det också kan ifrågasättas om icke i lagtexten bör närmare angivas vilka omständigheter som må föranleda till att fortsatt huvudförhandling utsättes till dag efter tvåveckorstidens utgång.

Även *Svea hovrätt* tillstyrker förslaget samt yttrar därvid följande.

I vår gällande rättegångsordning äro omedelbarhet och koncentration två viktiga grundprinciper, vilka särskilt för den på fri bevisteori grundade sanningsprövning, som numera råder, äro av största betydelse. Dessa båda principer äga nära samband med varandra, i det att omedelbarhetens tillämpning i hög grad beror på förhandlingens koncentration. Eftersom endast domarens omedelbara iakttagelser få läggas till grund för domen, måste domaren, då målet avgöres, hava i färskt minne allt vad som förekommit under förhandlingen. Ett uppehåll i denna kan medföra en förskjutning till förmån för de senare intrycken och svårigheten att sammanhålla och överblicka förhandlingen i dess helhet ökas med uppehållets längd. — — —

I fråga om vissa mål synas emellertid den stadgade tidsfristen av två veckor för fortsatt huvudförhandling vid sådana händelser, som exemplifieras i den remitterade promemorian, kunna medföra sådana avsevärda kostnader, besvär och olägenheter genom att ny huvudförhandling måste hållas med upprepning av vad som tidigare förevarit under processen, att ett hänsynstagande till dessa omständigheter i undantagsfall — särskilt då viss domare eller domstolsavdelning tilldelats ett mål som uteslutande arbetsuppgift — bör föranleda möjlighet till uppskov om längre tid än två veckor för fortsatt huvudförhandling.

Med hänsyn till det anförda får hovrätten tillstyrka den föreslagna lagändringen. Hovrätten vill emellertid understryka, att det föreslagna stadgandet bör betraktas som en undantagsbestämmelse, betingad av praktiska hänsyn, samt att de för rättegångsbalken grundläggande principerna om omedelbarhet och koncentration ej få anses tillbakasatta genom det samma. De skäl, som under förarbetena till rättegångsbalken anförts mot uppskov om längre tid än två veckor för fortsatt huvudförhandling, gälla alltså alltjämt med oförminskad styrka och en lagregel av förslaget innehåll måste därför tillämpas mycket restriktivt.

Ordförandena i de tre åklagarföreningarna tillstyrker utan reservationer förslaget.

Också enligt *riksåklagarämbetets* mening utgör de föreslagna lagändringarna en lämplig lösning av de i promemorian angivna svårigheterna. Ämbetet tillstyrker därför att ändringarna genomföres. Emellertid ifrågasätter ämbetet om det icke blir nödvändigt med en på särskilt sätt anordnad kontroll över undantagsregelns tillämpning i praktiken. Ämbetet anför härom:

Även om de i rättsvärden verksamma organen under den tid rättegångsbalken varit i tillämpning blivit helhjärtat övertygade om värdet och vikten av förfarandets koncentration, torde man emellertid icke helt kunna bortse från risken att, genom uppmjukningen av tvåveckorsregeln i 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken, det gamla uppskovssystemet i en eller annan domstol kan komma att blomma upp igen. Ämbetet anser det

tillrådligast, att — åtminstone för en övergångstid — något slag av kontroll skapas mot att en sådan utveckling vinner insteg. Enligt 17 kap. 9 § och 30 kap. 7 § i processlagberedningens förslag skulle för såväl tvistemål som brottmål gälla den regeln, att, om i underrätt eller hovrätt dom ej meddelades inom två veckor, anmälan därom med uppgift om anledningen till uppskovet skulle göras av underrätt till hovrätten och av hovrätt till Kungl. Maj:t. Liknande föreskrifter om anmälningsskyldighet funnos i andra bestämmelser i processlagberedningens förslag för sådana fall, där huvudförhandling utsattes att hållas efter viss angiven tidrymd. På grund av vissa erinringar från lagrådets sida kommo nämnda föreskrifter om anmälningsskyldighet icke att upptagas i det till riksdagen remitterade förslaget. Ämbetet vill under hänvisning till det förut anförda förorda, att de nu föreslagna bestämmelserna kompletteras med föreskrifter om anmälningsskyldighet motsvarande dem, som upptogos i processlagberedningens förslag. Dylika föreskrifter torde kunna utfärdas i administrativ ordning och upphävas, när erfarenheten ådagalägger, att de föreslagna bestämmelserna tillämpas endast i den begränsade omfattning som avsetts.

En särskild anledning att införa en dylik anmälningsskyldighet anser ämbetet ligga i svårigheten att bedöma, vilken inverkan den föreslagna uppmykningen av förutsättningarna för hållande av fortsatt huvudförhandling kan komma att få för de i 41 a § sinnessjuklagen angivna fallen, alltså där beslut om sinnesundersökning meddelats, sedan målet förekommit till huvudförhandling. Motiven till det nu framlagda förslaget tyda visserligen på att man icke har räknat med att undantagsregeln skulle komma att tillämpas i sinnesundersökningsfallen. Redan den omständigheten, att skuldfrågan i realiteten, om också icke formellt, måste vara avgjord, innan beslut om sinnesundersökning meddelas, gör emellertid, att det för domstolen många gånger måste framstå som onödig formalism att hålla ny huvudförhandling, när målet återupptages efter avslutad sinnesundersökning. Ämbetet är för sin del icke berett att nu taga ställning till frågan, om det skulle vara en önskvärd utveckling, att i sinnesundersökningsfallen i större utsträckning än nu sker den fortsatta handläggningen ägde rum vid fortsatt huvudförhandling. Ämbetet har emellertid velat peka på att den föreslagna bestämmelsen sannolikt — trots motiven — kommer att bli aktuell i dessa fall och att en icke förutsebar utveckling på detta område kan komma att äga rum.

Göta hovrätt yttrar:

Det framlagda förslaget innebär otvivelaktigt ett avsteg från de grundprinciper, på vilka det nya rättegångsförfarandet vilar. Hovrätten hyser därför stora betänkligheter mot förslaget. Såsom i promemorian framhållits kunna emellertid stundom under ett måls handläggning situationer uppstå, vilka föranleda uppskov av sådan längd, att målet icke kan återupptagas förrän mer än två veckor förflutit från dagen för förhandlingens avslutande. Om ett dylikt avbrott endast obetydligt överstiger den nuvarande tidsgränsen, kan det måhända i vissa fall framstå såsom mindre tillfredsställande, att ny huvudförhandling ovillkorligen måste hållas.

Enligt hovrättens förmenande borde det närmare utredas, huruvida en ändring av bestämmelserna om fortsatt huvudförhandling verkligen är nödvändig och, därest så skulle befinnas vara fallet, hur olägenheterna av ett avbrott på något mer än två veckor i handläggningen lämpligen bör undanröjas. Denna utredning borde, anför hovrätten, ske inom 1951 års rättegångskommitté. Därefter fortsätter hovrätten:

Om det emellertid anses oundgängligen nödvändigt att, redan innan rättegångskommittén verkställt dylik utredning, lagstiftningsvägen söka avhjälpa de olägenheter, varom här är fråga, genom att såsom föreslagits något vidga möjligheterna för fortsatt huvudförhandling, måste dock denna lösning betraktas såsom ett provisorium i avbidan på resultatet av rättegångskommitténs utredning. I promemorian har anförts, att det föreslagna stadgandet bör tillämpas mycket restriktivt och att det alltid bör vara en förutsättning att fortsatt huvudförhandling icke medför påtagliga olägenheter i jämförelse med ny huvudförhandling. Det synes hovrätten angeläget, att den förutsättningen kommer till klarare uttryck i lagtexten än som skett.

Styrelsen för föreningen Sveriges stadsdomare erinrar om att den rättegångsordning, som infördes genom nya rättegångsbalken vilar på principerna om rättegångens muntlighet, koncentration och omedelbarhet och att införandet av dessa principer ansågs vara ett stort framsteg för vår rättsordning. Vid den diskussion, som ägt rum om erfarenheterna av den nya rättegångsordningen och om de ändringar som på grund därav kan vara påkallade, har, framhåller styrelsen, icke ifrågasatts riktigheten av dessa principer; tvärtom hade det ofta framhållits att eventuella ändringar icke skulle beröra rättegångens grundvalar. Styrelsen anför vidare:

Det i promemorian framlagda förslaget innebär ett avsteg från principen om rättegångens koncentration — låt vara att avsteg från principen skulle få ske endast av »synnerliga skäl» och vid »särskilda omständigheter». Upprätthållandet av principen om rättegångens koncentration är icke något självändamål. Koncentrationen utgör i själva verket en förutsättning för tillämpningen av omedelbarheten. Domaren kan icke grunda sin dom omedelbart på vad som förekommit under rättegången, om däri förekommer avbrott av mera väsentlig varaktighet. En jämkning av bestämmelserna om huvudförhandlingens koncentration innebär vidare risk för återgång till det tidigare tillämpade uppskovssystemet, vilket allmänt ansågs vara klart förkastligt.

Enär den föreslagna ändringen sålunda berör en av de centrala bestämmelserna i rättegångsbalken, anser styrelsen icke att förslaget bör genomföras om icke mycket tungt vägande skäl kan åberopas för detsamma. Enligt styrelsens mening hade olägenheterna av de nuvarande uppskovsreglernas utformning varit begränsade. I tvistemål hade några olägenheter av tvåveckorsregeln knappast förmärkts. I brottmål hade vissa svårigheter förekommit, men dessa hade huvudsakligen varit begränsade till den situationen att, sedan beslut om sinnesundersökning av den tilltalade meddelats efter hållen huvudförhandling, ny huvudförhandling blivit nödvändig, när resultatet av sinnesundersökningen efter mera än två veckors tid förelegat. Här förelåge enligt styrelsens åsikt otvivelaktigt ett behov av uppmjukning av tvåveckorsregeln. Några betänkligheter häremot syntes knappast kunna anföras, eftersom beslutet om sinnesundersökning föregingades av ett övervägande av bevisningen i målet. Beslut om sinnesundersökning finge nämligen, om gärningen ej erkänts, meddelas endast om övertygande bevisning förebragts. Beslutet om sinnesundersökning kunde därför med visst fog sägas innebära en deldom i skuldfrågan. Att under dylika förhållanden den komplettering av utredningen i målet som sinnesundersökningen innebure före-

bringades först efter något mera än två veckors förlopp syntes som regel icke innebära någon fara för att domen icke komme att grundas på domarens omedelbara intryck av vad vid huvudförhandlingen förekommit.

Det behov av en uppmjukning av tvåveckorsregeln som sålunda föreläge motiverade dock, fortsätter styrelsen, icke en så långt gående ändring som den i promemorian föreslagna. Det vore tillräckligt om — sedan tiden för sinnesundersökning bragts i överensstämmelse med sinnessjuklagens bestämmelser — en förlängning av tvåveckorsfristen genomfördes för detta speciella fall. En sådan specialregel syntes lämpligen ha sin plats i 41 a § sinnessjuklagen.

Styrelsen kommer emellertid därefter till frågan om handläggningen av mål av synnerlig vidlyftighet. Styrelsen vill icke bestrida att i sådana mål under vissa omständigheter tvåveckorsregeln kan medföra hart när oöverstigliga svårigheter. Även detta är emellertid, anför styrelsen, ett specialfall, som icke motiverar en så allmänt avfattad lagändring som den i promemorian föreslagna. Lagändringen bör därför enligt styrelsens mening formuleras med sikte på just det problem den avser att lösa. Måhända vore det lämpligt att erforderliga särbestämmelser för mycket stora mål upptoges i en särskild lag i avbidan på reglernas omprövning i ett större sammanhang.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund vitsordar att erfarenheten givit vid handen att tvåveckorsregeln stundom kan föranleda olägenheter, som icke står i rimlig proportion till vad som vinnes genom hållande av ny huvudförhandling. Styrelsen, som ansluter sig till den i promemorian uttalade uppfattningen att det icke bör föranleda betänkligheter att ge rätten möjlighet att i sällsynta undantagsfall något överskrida tidsgränsen, finner därför en uppmjukning av den ovillkorliga tvåveckorsregeln välmotiverad. Å andra sidan är det, framhåller styrelsen, ur rättssäkerhetssynpunkt av vikt att uppmjukningen icke sker på sådant sätt, att möjlighet öppnas för långt gående avsteg från de principer, framför allt omedelbarhets- och koncentrationsprinciperna, på vilka förfarandet enligt rättegångsbalken är uppbyggt. Styrelsen erinrar om att bestämmelserna i 43 kap. 11 § andra stycket och 46 kap. 11 § andra stycket vilar på den i och för sig oomtvistligt riktiga tanken att en dom icke kan få grundas på vad som förekommit vid en handläggning, som ligger så långt tillbaka i tiden, att domstolen ej längre har någon klar minnesbild av vad som förekommit. Den omständigheten att även med den nuvarande tvåveckorsregeln lång tid kan förflyta mellan huvudförhandlingens början och domen utgör enligt styrelsens åsikt i och för sig icke något skäl att införa bestämmelser, som möjliggör än längre tidsutdräkt. Nämda omständighet synes styrelsen snarare böra föranleda en undersökning av möjligheterna att genom vissa ändringar i rättegångsbalken förkorta den tid som måste förflyta mellan huvudförhandlingens början och domen. Trots sin principiellt välvilliga inställning till promemorieförslaget finner sig styrelsen dock icke kunna godtaga den i promemorian framlagda lagtexten. Här- om anför styrelsen:

Ehuru de i promemorian gjorda uttalandena ge vid handen att förslaget åsyftar att för sällsynta undantagsfall möjliggöra att tidsgränsen *något* överskrides, har den föreslagna lagtexten utformats på ett sådant sätt, att bestämmelserna enligt styrelsens mening icke innebära tillräckliga garantier mot alltför vittgående avsteg från koncentrations- och omedelbarhetsprinciperna. Särskilt finner styrelsen betänkligt att förslaget öppnar möjlighet för hur många och hur långa uppskov som helst.

Styrelsen hemställer därför om en överarbetning av förslaget i syfte att ernå säkrare garantier mot en alltför vidsträckt tillämpning.

I två yttranden — av *Göta hovrätt* och *styrelsen för stadsdomarföreningen* — framföres erinringar mot att i promemorians lagtext ej influiteras den i 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § nu intagna föreskriften att vid fortsatt huvudförhandling samtliga rättens ledamöter skall ha övervarit den tidigare handläggningen. Hovrätten uttalar att borttagandet av föreskriften skulle kunna leda till tvekan om nödvändigheten av att samma domare som tidigare suttit i rätten skall deltaga även vid den senare handläggningen. Styrelsen vitsordar att föreskriften på grund av stadgandena i 17 kap. 2 § och 30 kap. 2 § är onödig men finner det likväl mindre lyckligt att vid en hastigt genomförd, partiell ändring av rättegångsbalken även vidtaga redaktionella ändringar.

Göta hovrätt vill ifrågasätta om icke de föreslagna ändringarna bör medföra att också föreskriften i 30 kap. 7 § andra stycket att dom beträffande häktad person skall meddelas senast inom två veckor, också bör något uppmjukas.

Promemoriaförslaget berör icke frågan om förutsättningarna för uppskopsmeddelande. Denna beröres emellertid i två av yttrandena. Sålunda anför *styrelsen för häradsövdingeföreningen* — i samband med att styrelsen ifrågasätter om icke bestämmelserna om hållande av fortsatt huvudförhandling bör tagas upp till förnyat övervägande av 1951 års rättegångskommitté — att därvid jämväl bör ytterligare övervägas hur det skall förfaras för att motväga olägenheterna av att någon i rätten deltagande domare under handläggningen av ett mål på grund av sjukdom eller av annan sådan anledning blir förhindrad att vidare deltaga i målets handläggning. Spörsmålet behandlas utförligt av *riksåklagarämbetet* som anför:

I 43 kap. 2 § och 46 kap. 2 § rättegångsbalken angivas vissa fall, när huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag. Av en jämförelse med 1 § i ett vart av nämnda kapitel framgår, att dessa bestämmelser utslutande avse att reglera förhållandena i samband med *påbörjandet* av huvudförhandlingen. De fall, när avbrott får göras i en redan påbörjad huvudförhandling, regleras däremot i 43 kap. 11 § första stycket och 46 kap. 11 § första stycket. Som skäl för uppskov angives där — bortsett från de fall, när huvudförhandlingen påbörjats ehuru redan då visst hinder förelegat mot målets företagande till slutlig handläggning — att efter handläggningens början nytt viktigt skäl anförts eller kännedom vunnits om nytt viktigt bevis eller rätten eljest finner det oundgängligen erforderligt för *utredningen*.

Det torde emellertid vara tydligt, att uppskopsbestämmelserna i 43 kap. 11 § första stycket och 46 kap. 11 § första stycket härutöver måste vara tillämpliga i vissa fall, som knappast gå in under ordalagen i nämnda lagrum. Ämbetet åsyftar de fall, när ledamot av rätten (juristdomare eller nämnde-

man), åklagare eller försvarare på grund av sjukdom eller av annan anledning måste utebli från huvudförhandlingen och uteblivandet medför ett absolut hinder mot handläggningens fortsättande. Sådant hinder föreligger väl praktiskt taget alltid, när åklagare eller försvarare uteblir. Hindret är också absolut, när domstolsledamot (juristdomare eller nämndeman) uteblivit och uteblivandet medfört, att rätten icke längre är domför (t. ex. den fjärde hovrättsledamoten eller sjunde nämndemannen blir sjuk). Viss tvekan kan däremot råda beträffande frågan, om domstolen kan anses ha laglig rätt att jämlikt nyssnämnda lagrum förordna om uppskov i det fall, att domstolsledamotens uteblivande icke omedelbart medför, att rätten icke längre är domför. Denna fråga synes vara av stor praktisk betydelse, vilket torde framgå av följande exempel: En huvudförhandling, som kan beräknas pågå under flera månader, har påbörjats med deltagande av nio nämndemän. Efter någon tid drabbas först en och därefter ännu en av nämndemännen av sjukdom, som under någon veckas tid omöjliggör deltagande i huvudförhandlingen. Eftersom rätten är domför med endast sju nämndemän, fortsättes huvudförhandlingen trots sjukdomsfallen utan avbrott. När huvudförhandlingen lider mot sitt slut och endast sju nämndemän äro kvar inträffar ytterligare ett sjukdomsfall. Nu föreligger tydligen ett absolut hinder mot huvudförhandlingens fortsättande, och uppskov måste alltså ske. Bli den sist insjuknade nämndemannen borta någon längre tid eller dör han, står rätten i den situationen, att ny huvudförhandling måste hållas med alla de olägenheter, som äro förknippade med ett upprepande av hela förfarandet från början. Dessa olägenheter hade kunnat undvikas, om rätten redan vid det första sjukdomsfallat uppskjutit huvudförhandlingen för att sedan vederbörande nämndeman tillfrisknat upptaga målet till fortsatt huvudförhandling.

Av det anförda exemplet torde framgå, att i vidlyftiga mål, i vilka handläggningen måste sträcka sig över längre tid, svåra olägenheter kunna uppkomma, om rätten icke har möjlighet att förordna om uppskov i sådana fall, varom här är fråga, nämligen när en ledamot av rätten uteblivit utan att ledamöternas antal därigenom omedelbart nedgår under det för domförhet föreskrivna. Ämbetet är för sin del närmast benäget att anse, att, även med nu gällande bestämmelser, möjlighet finnes att förordna om uppskov i ett sådant fall, åtminstone om risk föreligger, att med hänsyn till huvudförhandlingens omfattning nytt sjukdomsfall kan leda till bristande domförhet och därmed till huvudförhandlingens definitiva inställande. Skulle emellertid den av ämbetet nu antagna tolkningen av 43 kap. 11 § första stycket och 46 kap. 11 § första stycket — vilken uppenbarligen innebär en pressning av ordalagen i lagrummen — icke vara riktig, är det tydligt att en skyndsamt lagändring är av nöden.

Riksåklagarämbetet och styrelsen för advokatsamfundet upptager också frågan om en jämkning av bestämmelserna i 45 kap. 3 § om handläggning i en rättegång av samtidigt väckta åtal för flera brott. I båda yttrandena yrkas att rätten bör äga möjlighet att särskilja dylika mål, vilket den med nuvarande lagregler icke kan.

Departementschefen.

Under den tid av drygt fem år som förflutit sedan vår nya rättegångsordning trädde i tillämpning har de huvudgrunder på vilka den bygger vunnit en allt mera allmän anslutning. Även de som vid reformens genomförande var kritiskt inställda har övertygats om dess fördelar, och det torde numera

bland dem som har att i det praktiska livet tillämpa rättegångsordningen knappast finnas någon som önskar det gamla systemet åter. En naturlig sak är emellertid att en så omfattande och delvis djupt ingripande reform icke kan i alla delar redan från början vara så utformad att det icke efter någon tid visar sig erforderligt med vissa jämkningar i detaljfrågor. Önskemål om dylika jämkningar framfördes ganska snart efter reformens ikraftträdande, och när det ansågs att tillräcklig erfarenhet vunnits tillkallades år 1951 särskilda sakkunniga — 1951 års rättegångskommitté — för att verkställa en översyn. I direktiven för kommittén uttalades att de grundprinciper på vilka den nya rättegångsordningen vilade befunnits riktiga och att de icke finge underkastas någon omprövning. Huvudsynpunkterna vid utredningen borde i stället vara att utan eftersättande av rättssäkerhetens krav eftersträva praktiska förenklingar och förbättringar. Kommittén, vars arbete fortgår, har avlämnat ett flertal förslag i skilda ämnen som delvis redan föranlett lagstiftning. På framställning har kommittén erhållit tillstånd att inom kort till tryckning avlämna ett delbetänkande med ytterligare ändringsförslag.

Med anledning av den diskussion som på sista tiden uppkommit i frågan, huruvida den nya rättegångsordningen är lämpligt utformad med hänsyn till handläggningen av särskilt vidlyftiga mål, har jag under hand uppdragit åt rättegångskommittén att särskilt undersöka hur därmed kan förhålla sig och att framlägga förslag till eventuellt erforderliga lagändringar och andra åtgärder. Enligt vad kommitténs ordförande uppgivit för mig har kommittén vid ett nyligen hållet sammanträde haft en ingående överläggning i ämnet och diskuterat skilda däri ingående problem. För att icke förrycka kommitténs arbetsprogram och fördröja det nyss nämnda planerade betänkandet har kommittén emellertid sett sig nödsakad att något uppskjuta den fortsatta behandlingen av frågan om de vidlyftiga målen. Av denna anledning har jag låtit inom departementet utreda om några åtgärder beträffande dessa borde skyndsamt vidtagas och, därest de krävde lagstiftning, föranleda proposition redan vid vårsessionen av årets riksdag.

I den departementspromemoria, som i enlighet härmed upprättats, framlägges förslag till vissa ändringar i de lagrum i rättegångsbalken som reglerar frågan om förutsättningarna för hållande av fortsatt huvudförhandling. Nu gäller, att om uppskov meddelas i mål som upptagits till huvudförhandling, målet skall återupptagas till slutlig handläggning vid fortsatt huvudförhandling inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande. Överskrides denna tid av två veckor skall ny huvudförhandling hållas, vilket i princip innebär att hela huvudförhandlingen får tagas om från början. Denna tvåveckorsregel föreslås jämkad så att rätten även om tvåveckorsfristen överskrides i särskilda undantagsfall skall få handlägga målet vid fortsatt huvudförhandling och således slippa omtagningen. Förutsättning härför skall vara att rätten med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter finner synnerliga skäl därtill.

Det är enligt min mening uppenbart att de grundläggande principerna

för vår nya rättegångsordning bör lämnas orubbade, något som jag också framhållit i direktiven för 1951 års rättegångskommitté. För en rättegångsordning med dessa grundprinciper är det ett livsvillkor att långa och upprepade uppskov undvikas. Sådana leder till långsamhet i rättskipningen och ökad skriftlighet, hindrar tillämpningen av en fri bevisprövning och medför säkerligen drygare kostnader både för de enskilda parterna och för det allmänna. Bestämmelserna om uppskov under huvudförhandling måste därför vara synnerligen restriktiva. Ur dessa synpunkter har man att se den nyssnämnda s. k. tvåveckorsregeln. Denna innebär emellertid ej i första hand en begränsning av uppskovens antal och längd, ehuru den hindrar att ett uppskov kan meddelas på mera än två veckor och att, om flera uppskov förekommer, dessas sammanlagda längd, mellanliggande huvudförhandlingsdagar inräknade, överstiger två veckor. Regeln begränsar i stället den tid som må förflyta från avbrottet i huvudförhandlingen eller, om flera uppskov förekommit, från det första avbrottet till återupptagandet av målet till slutlig handläggning.

Denna konstruktion har uppenbarligen vissa svagheter och gör att regeln kan komma att verka mycket ojämnt. Ett par exempel må nämnas. Om uppskov meddelas endast en gång, kan uppskovet få räcka två veckor. Därest först ett uppskov göres under fyra dagar och därefter huvudförhandling hålles under sex dagar samt nytt uppskov blir nödvändigt, kan detta få bli endast av ett par dagars varaktighet (den exakta längden kan anges endast under förutsättning att man vet hur mellankommande sön- och helgdagar infaller). Och om efter ett första uppskov på en dag huvudförhandling hållits under minst tio dagar, kan överhuvud ej vidare uppskov meddelas.

Riskerna är uppenbarligen mycket stora att i en exceptionellt vidlyftig process två eller flera avbrott i huvudförhandlingen, om ock helt korta, kan bli erforderliga med så långt mellanrum att tvåveckorsregeln omöjliggör fortsatt huvudförhandling. Skulle det kritiska avbrottet inträffa mot slutet av huvudförhandlingen, skulle tydligen olägenheterna av en upprepning från början av denna kunna bli synnerligen betydande. Tvånget till upprepning kan, framför allt om det sista avbrottet varit helt kort, te sig som en oförsvarlig formalism. En återupprepning i en dylik situation av huvudförhandlingen måste man därför söka undvika, om detta överhuvud taget är möjligt utan att äventyra de förut berörda grundprinciperna för vår rättegångsordning. Som nämnts i redogörelsen för gällande rätt medger lagen nu den förenklingen att bevis, som upptagits vid den tidigare förhandlingen behöver *upptagas* ånyo vid den nya huvudförhandlingen endast om sådant upptagande finnes vara av betydelse i målet och hinder därför ej föreligger. Då bevis ej upptages ånyo, skall beviset *förebringas* genom uppläsning av protokollsanteckningar och andra handlingar rörande bevisupptagningen. Denna förenklingsregel är uppenbarligen ej tillräcklig. Någon möjlighet att underlåta sakframställning ges ej och uppläsningen av t. ex. vittnesutsagorna ur protokollet kan bli mycket tidsödande och tröttnande, särskilt om upptagning därav skett genom stenogram eller fonogram.

Det förslag till lösning som framlagts i promemorian och som i princip vunnit anslutning från remissmyndigheternas sida synes mig anvisa en framkomlig väg att, i avbidan på rättegångskommitténs allmänna översyn av frågan om behandlingen av vidlyftiga mål, komma till rätta med problemen. I vissa yttranden har mot förslaget sådant det utformats i den vid promemorian fogade lagtexten riktats den anmärkningen, att det ej vore tillräckligt restriktivt och att det ej med erforderlig tydlighet avgränsade de mål, vari undantagsregeln skulle få tillämpas. Som exempel må nämnas att styrelsen för stadsdomarföreningen avvisat tanken på en undantagsregel av allmän räckvidd, ehuru styrelsen förklarar sig kunna godtaga en sådan för mål av synnerlig vidlyftighet. Också styrelsen för advokatsamfundet och riksåklagarämbetet har framställt krav på garantier mot en alltför vidsträckt tillämpning av undantagsregeln. Det av riksåklagarämbetet väckta förslaget att man borde föreskriva skyldighet för domstol att i varje särskilt fall till närmast högre instans anmäla, när undantagsregeln toges i bruk, anser jag mig dock icke kunna biträda. Jag kan därvid åberopa väsentligen samma skäl som föranledde att ett liknande förslag om anmälningsskyldighet vid längre uppskov med meddelande av dom avvisades vid nya rättegångsbalkens tillkomst.

I promemorian anföres att måls vidlyftighet icke i och för sig kan anses utgöra en sådan särskild omständighet som kan motivera att man underlåter att efter ett längre uppskov än två veckor företaga målet till ny huvudförhandling, eftersom det är desto större anledning att kräva en sammanhängande handläggning utan långa uppskov ju vidlyftigare målet är. Det framhålles emellertid också att under särskilda omständigheter, såsom att målet tilldelats särskild domare eller domstolsavdelning, risken kan vara mindre för att ett något längre uppskov föranleder att rättens minnesbild av det framlagda materialet blir mindre skarp. Olägenheterna av tvåveckorsregeln är dock så gott som uteslutande förknippade med mål av en alldeles särskild vidlyftighet. Jag anser därför att undantaget från regeln bör begränsas till att avse just vidlyftiga mål. De från stadsdomarhåll framförda önskemålen torde därmed vara tillgodosedda. De farhågor som i övrigt anförts för en alltför vidsträckt tillämpning av undantagsregeln torde också med denna begränsning av regeln ha förlorat det väsentliga av sitt reella underlag. De mål som är av den vidlyftighet att undantagsregeln bör kunna bli tillämpad därå är nämligen lyckligtvis utomordentligt få. Och om ett mål under alla förhållanden kräver handläggning vid huvudförhandling under flera månader, kan knappast någon större olägenhet vållas av att huvudförhandlingen på grund av uppskov jämlikt undantagsregeln förlänges ytterligare några veckor. Med den angivna begränsningen av undantagsregeln kommer den i några remissyttranden väckta frågan om regelns tillämpning i sinnesundersökningsfallen i allmänhet att förlora sin aktualitet. Undantagsregelns utformning i övrigt i promemorieförslaget anser jag mig kunna biträda med allenast någon formell jämkning.

I ett par yttranden har framställts erinringar i anledning av att i pro-

memorieförslaget ej medtagits det nu stadgade villkoret för hållande av huvudförhandling att de domare som vid återupptagandet sitter i rätten övervarit den tidigare handläggningen. Då detta stadgande emellertid på skäl som anförts i promemorian uppenbarligen är överflödigt, finner jag ej anledning att på denna punkt frångå det remitterade förslaget.

Som förut påpekats berör promemorieförslaget icke frågan om förutsättningarna för uppskovs meddelande. Jag anser mig icke i stånd att utan närmare utredning bedöma om dessa förutsättningar bör vidgas. Beträffande den av riksåklagarämbetet upptagna frågan huruvida rätten har möjlighet att förordna om uppskov i sådana fall då en ledamot av rätten uteblivit utan att ledamöternas antal därigenom nedgår under domfört antal — särskilt tänker man givetvis på förhinder för den åttonde och nionde nämndemannen i nämndmål — vill jag emellertid göra det uttalandet att det synes mig som om enligt gällande lag någon sådan möjlighet icke föreligger. Frågan om en ändring i denna del torde böra upptagas av 1951 års rättegångskommitté.

Göta hovrätts förslag om en jämkning av stadgandet om tiden för meddelande av dom i mål mot häktad anser jag ej behöva upptagas i förevarande sammanhang utan kunna lämnas åt 1951 års rättegångskommitté att närmare utreda. Detsamma gäller det i ett par yttranden framförda förslaget om ändring av reglerna om handläggning i en rättegång av samtidigt väckta åtal.

Den föreslagna lagändringen torde böra träda i kraft snarast möjligt efter utfärdandet.

I enlighet härmed har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över detta lagförslag av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar måtte för det i § 87 regeeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemstäl-
lan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.

Bilaga.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.**

Härigenom förordnas, att 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

43 kap.**11 §.**

Huvudförhandlingen skall — — kan ske.

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas, *där ej i vidlyftigt mål rätten med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller annan särskild omständighet finner synnerliga skäl att i stället fortsatt huvudförhandling hålles.*

Till uppskjuten — — — hans utevaro.

46 kap.**11 §.**

Huvudförhandlingen skall — — — är nödvändigt.

Återupptages målet till slutlig handläggning inom två veckor från dagen för första förhandlingens avslutande, må huvudförhandlingen fortsättas. I annat fall skall ny huvudförhandling hållas, *där ej i vidlyftigt mål rätten med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller annan särskild omständighet finner synnerliga skäl att i stället fortsatt huvudförhandling hålles.*

Till uppskjuten — — — i 45 kap. 15 § sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 30 april 1953.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG,
justitierådet SJÖWALL.

Enligt lagrådet den 29 april 1953 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 april 1953, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtan- de skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet B. Las- sen.

Lagrådet yttrade:

Förutsättningarna för uppskov med påbörjad huvudförhandling äro en- ligt nya rättegångsbalken starkt begränsade. Bestämmelserna härom, fram- för allt den s. k. tvåveckorsregeln i 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 §, voro un- der förarbetena föremål för ingående prövning. För att de grundläggande principerna för den nya rättegångsordningen — muntlighet, koncentration och omedelbarhet — skulle kunna genomföras och upprätthållas fann man det angeläget att genom konkret utformade lagstadganden i hög grad in- skränka möjligheterna till uppskov i rättegångsförfarandet sedan huvud- förhandling påbörjats. Dessa stadganden äro alltså mycket betydelsefulla, och det är uppenbart att ändringar på detta område böra vidtagas endast om starka skäl kunna åberopas och efter grundligt övervägande av eventu- ella återverkningar på tillämpningen av nämnda huvudprinciper. En åter- gång, även i mindre skala, till den äldre rättegångsordningens uppskovssy- stem bör under alla förhållanden hindras.

Enligt det till lagrådet remitterade förslaget skall — i avbidan på en all- män översyn av frågan om behandling av vidlyftiga mål — tvåveckorsre- geln i viss utsträckning kunna åsidosättas i sådana mål. Av departements- chefens uttalanden framgår, att den föreslagna undantagsbestämmelsen är avsedd att tillämpas endast i de fåtaliga fall där målet är av alldeles särskild vidlyftighet.

Det är otvivelaktigt att tvåveckorsregeln i rättegångar av ifrågavarande beskaffenhet är ägnad att medföra vissa praktiska svårigheter, och dess konsekvenser kunna säkerligen, såsom departementschefen utvecklat, i en del fall te sig mindre tilltalande. Mot tanken att en uppmjukning av regeln må vara önskvärd synes därför i princip intet vara att erinra. Men det ligger stor vikt uppå att uppmjukningen icke sker på sådant sätt att upprätthållandet av sagda grundprinciper äventyras.

Lagrådet har icke blivit övertygat om att ej det remitterade förslaget inbefattar avsevärda risker i sådant hänseende. Syftet att tillåta avvikelser från tvåveckorsregeln blott i rena undantagsfall — då ett mål är av extraordinärt omfång — har icke kommit till uttryck i lagtexten. Undantagsbestämmelsen skall träda i tillämpning, när fråga är om ett »vidlyftigt» mål. Enligt vedertagen terminologi torde därmed snarast förstås mål av stor, men icke för den skull exceptionellt stor omfattning. Ej heller i övrigt synas förutsättningarna för rätt att frångå huvudregeln, så allmänt angivna som de äro, vara tillräckligt snävt avfattade. Det lägges helt i domstolens hand att bedöma, huruvida med hänsyn till särskilda omständigheter synnerliga skäl föreligga för att fortsatt huvudförhandling hålles i stället för ny sådan. Under dessa förhållanden måste befaras att man i praxis — förr eller senare — komme att göra bruk av undantagsbestämmelsen i ett vida större antal fall än som åsyftats och kan anses försvarligt. Sker så, kunna de indirekta skadeverkningarna, när det gäller upprätthållandet av den nya rättegångsordningens principer i stort, bliva betydande. Denna risk föreligger jämväl om förslaget skulle skärpas därhän att undantagsbestämmelsen finge avse allenast mål av *synnerlig* vidlyftighet. Såsom synnerligen vidlyftiga kunna lätteligen komma att betraktas även sådana mål av visserligen anseelig omfattning, för vilka bärande skäl att göra avsteg från nya rättegångsbalkens allmänna reglering av uppskovsmöjligheterna alldeles icke föreligga.

I hög grad betänkligt är ytterligare att, såsom styrelsen för Sveriges advokatsamfund under remissbehandlingen erinrat, man beträffande mål för vilka undantagsbestämmelsen skall gälla medgiver avvikelser från de vanliga uppskavsreglerna i snart sagt vilken utsträckning som helst, allenast med den inskränkning som följer av domstolens skälighetsprövning. En huvudförhandling skulle i ett vidlyftigt mål — oaktat just i ett sådant behovet av koncentration är särskilt framträdande — kunna uppskjutas gång efter annan och handläggning utan förnyat upptagande av processmaterialet äga rum vid en lång rad av skilda rättegångstillfällen, i likhet med vad som till men för rättskipningen ofta förekom under äldre rättegångsbalkens tid. Ej heller skulle någon begränsning av själva uppskovstiden gälla; månadslånga uppehåll mellan handläggningarna av målen bleve tänkbara. Att på detta sätt den nya rättegångsordningens grundläggande principer skulle kunna i realiteten helt åsidosättas lär vara tydligt. Särskilt måste den viktiga synpunkten beaktas, att med hänsyn till de vidsträckta uppskovsmöjligheterna intresset att åstadkomma den omsorgsfulla förberedelse, som utgör betingelse för en koncentrerad handlägg-

ning, kan betänkligt försvagas. Den föreslagna lagändringen sträcker sig följaktligen jämväl i nu berörda avseende vida längre än de till stöd för densamma åberopade motiven förestava.

Det må tilläggas att de processuella olägenheter av tvåveckorsregeln, som kunna yppas i extraordinärt vidlyftiga mål och som lagförslaget avser att motverka, i stor utsträckning kunna undvikas genom utnyttjande av de resurser som redan gällande stadganden i rättegångsbalken ställa till förfogande. Lagrådet syftar här, beträffande tvistemål, på möjligheten att meddela deldom eller mellandom (17 kap. 4 och 5 §§, jfr ock 42 kap. 13 och 20 §§) ävensom att, sedan flera mål enligt 14 kap. 6 § förenats till handläggning i en rättegång, åter särskilja målen, samt, såvitt angår brottmål, på möjligheten att uppdelat handläggningen av flera åtal, som ej väckts samtidigt, på skilda rättegångar (45 kap. 3 och 14 §§ samt 47 kap. 24 §; se jämväl 22 kap. 5 §). Måhända bör övervägas huruvida genom lagändring förutsättningarna för att på ett eller annat sätt uppdelat ett omfattande brottmål i flera rättegångar må kunna vidgas. Och det kan vara påkallat att, såsom ock är avsett, även i övrigt undersöka behovet av särskilda processuella regler för de fall då en rättegång kräver en mycket långvarig huvudförhandling. Härvid torde tillika böra prövas i vilken mån det på grund av numera vunna erfarenheter kan anses erforderligt att genom lagändring eller organisatoriska åtgärder, eller bådadera, förbättra förberedelseförfarandet på sådant sätt att detta helt kan fylla sin betydelsefulla uppgift att möjliggöra en i egentlig mening koncentrerad handläggning vid domstolarna.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner sig lagrådet icke kunna tillstyrka det föreliggande lagförslaget.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets denna dag avgivna utlåtande över det till lagrådet den 24 april 1953 remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken*.

Föredraganden anför följande.

Som jag nämnde vid remissen till lagrådet har förevarande lagstiftningsärende aktualiserats av att kritik framförts mot de bestämmelser i rättegångsbalken som reglerar möjligheterna att meddela uppskov i vidlyftiga rättegångar. Lagrådet har, i likhet med alla andra som haft att yttra sig i ärendet, vitsordat att bestämmelserna icke är tillfredsställande utan tarvar en uppmjukning. Emellertid har lagrådet icke ansett sig kunna tillstyrka det remitterade lagförslaget, därför att detta skulle lämna domstolarna möjlighet att i alltför stor utsträckning meddela uppskov och därigenom äventyra de viktiga grundprinciper varpå vår nya rättegångsordning bygger, främst koncentrationen.

Självfallet är det även enligt min mening nödvändigt att bevara nyssnämnda grundprinciper, vilkas vikt och betydelse jag understrukit vid lagrådsremissen. Man måste emellertid söka komma till rätta med det praktiska problemet, att uppskavsreglerna försvårar eller rentav hindrar genomförandet av exceptionellt vidlyftiga rättegångar. En process av den omfattning att huvudförhandlingen kräver en eller flera månaders tid kan man med nuvarande uppskavsregler vara viss om att kunna genomföra endast under särskilt gynnsamma omständigheter. Om nämligen rätten i början av förhandlingen beslutat ett uppskov, måhända av endast en dags varaktighet, är rätten, sedan förhandlingen därefter pågått i tio dagar, förhindrad att meddela ytterligare uppskov om än aldrig så kort. Skulle då mot slutet av huvudförhandlingen rättens ordförande, den tilltalade eller annan få för-

hinder någon dag och förhandlingarna i anledning därav få inställas, måste följaktligen hela rättegången tagas om från början. Detta är uppenbarligen icke tillfredsställande.

Lagrådet har antytt — liksom jag också gjort vid lagrådsremissen — att vissa andra utvägar än en jämkning av uppskovsreglerna är tänkbara. Man har beträffande tvistemål hänvisat till möjligheterna att meddela deldom eller mellandom, att hålla särskild huvudförhandling rörande sådan del av saken som må avgöras särskilt och att, om flera mål förenats till gemensam handläggning, åter särskilja målen. I fråga om brottmålen, som i detta sammanhang torde vara mest aktuella, har lagrådet erinrat om att rättegångsbalken ger möjlighet att uppdelat handläggningen av flera åtal under förutsättning att de ej väckts samtidigt och att till särskild rättegång utskilja skadeståndstalan om sådan föres i brottmål. Emellertid är dessa möjligheter tydligen icke tillräckliga. Lagrådet antyder också att man skulle kunna giva ökade möjligheter att uppdelat ett omfattande brottmål i flera delar. Visserligen torde de nuvarande reglerna i rättegångsbalken, som tvingar domstolen att företaga flera åtal till gemensam handläggning så snart de väckts samtidigt, icke vara fullt tillfredsställande utformade, men man synes dock icke genom en ändring på denna punkt kunna lösa alla de problem som uppkommer i särskilt stora rättegångar med åtal för många brott. De straffrättsliga principer som kräver ett enhetligt bedömande av flerfaldig brottslighet kan hindra ett avdömande brott för brott; påföljdens riktiga bestämmande kräver nämligen att alltför långt gående uppdelning av målet undviks.

Lagrådet nämner slutligen även, att det kan vara erforderligt att förbättra förberedelseförfarandet så att detta bättre kan tillgodose kravet på koncentration i rättegångarna. Därmed berör lagrådet ett problem som utan tvekan är synnerligen betydelsefullt, och det ingår i rättegångskommitténs åligganden att ägna sin uppmärksamhet åt detsamma. Problemet gäller också åklagarorganisationens uppbyggnad och är således mycket omfattande; vilka lösningar som därvid kunna vara praktiskt möjliga är tydligen i dagens läge icke gott att säga.

Visserligen är det alltså tänkbart, att vissa andra reformer skulle kunna bidra till lösandet av de svårigheter de exceptionellt stora rättegångarna erbjuder. Såsom förut nämnts ingår detta problem bland rättegångskommitténs uppgifter. Det är också kommittén obetaget att i ett större sammanhang ompröva den här föreslagna lagändringens lämplighet. Men det synes uppenbart att eventuellt blivande reformer i varje fall icke förrän efter avsevärd tid kan skapa tillfredsställande anordningar för att lösa de föreliggande svårigheterna. Jag vill också framhålla, att samtliga andra remissinstanser i princip anslutit sig till förslaget.

Enligt min mening föreligger således ett påtagligt behov av en lagändring. Närmast ligger därvid till hands att, såsom föreslagits i departementspromemorian, möjliggöra vissa undantag från den s. k. tvåveckorsregeln. Den har i remissyttrandena allmänt erkänts vara mindre lämplig såsom en yttersta

begränsning av möjligheterna att efter uppskov fortsätta huvudförhandlingen utan att vara nödsakad att taga om denna från början.

Med hänsyn till det anförda finner jag mig böra i princip vidhålla det till lagrådet remitterade förslaget. I anledning av den kritik som framställts mot den till lagrådet remitterade lagtexten torde emellertid en jämkning böra vidtagas i denna. Av formuleringen bör således direkt framgå att undantagsregeln är avsedd att tillämpas endast i synnerligen vidlyftiga mål, varmed jag avser mål vari huvudförhandlingen kan befaras räcka en eller flera månader. Först om ett mål är av denna vidlyftighet, är riskerna för att tvåveckorsregeln kan hindra ett genomförande av huvudförhandlingen verkligt påtagliga och endast i ett sådant mål blir olägenheterna av en tvungen omtagning från början av hela rättegången så betydande att de motiverar en undantagsregel. Därest denna begränsas till nu avsedda mål, kan dess skadliga inverkan på koncentrationen rimligtvis icke bliva av den beskaffenheten att den kan åberopas som ett skäl mot regeln. Om ett mål för sin handläggning kräver en eller flera månader, blir tydligen en förskjutning på ytterligare ett par veckor i allmänhet helt betydelslös för möjligheten att hålla det hela aktuellt. I dylika fall har ju redan själva processmaterialets vidlyftighet omöjliggjort en sådan koncentration av förhandlingen som avses i rättegångsbalken.

Lagrrådet har särskilt åberopat ett uttalande av advokatsamfundet, enligt vilket den föreslagna undantagsregeln medgäve avvikelser från de vanliga uppskavsreglerna i snart sagt vilken utsträckning som helst, allenast med den inskränkning som följde av domstolens skälighetsprövning. Häremot kan emellertid anföras att lagförslaget icke på något sätt rubbar rättegångsbalkens bestämmelser om vad som må utgöra skäl till uppskov. Reglerna härom är mycket restriktiva och det synes knappast kunna antagas att det i en rättegång skulle kunna föreligga laga anledning till ofta återkommande tidsobegränsade uppskov.

För att skapa ytterligare garantier mot att ett uppskovssystem vinner insteg genom den föreslagna undantagsregeln är jag nu med hänsyn till vad lagrådet anför, trots vissa betänkligheter, beredd att upptaga en tanke på särskilda kontrollföreskrifter som framfördes under remissbehandlingen av departementspromemorian men som jag vid lagrådsremissen avvisade. Jag avser sålunda att, om lagförslaget antages, föreslå en föreskrift om skyldighet för underrätterna — de domstolar för vilka det nu behandlade spörsmålet har sin egentliga aktualitet — att till vederbörande hovrätt göra anmälan varje gång undantagsregeln blir tillämpad. Härigenom kan hållas en fortlöpande kontroll över att tillämpningen av denna regel begränsas till de speciella fall, för vilka den är avsedd, och att den icke tillgripes i andra mål. Med det utomordentligt snäva tillämpningsområde som undantagsregeln erhåller kommer det icke att bliva någon betungande anmälningskyldighet som ålägges underrätterna.

Föredraganden hemställer att det i enlighet med det anförda jämkade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 43 kap. 11 § och 46 kap. 11 § rättegångsbalken* måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier.